EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2024.5.15.
COM(2024) 195 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

az (EU) 2018/841 rendelet (LULUCF-rendelet) (EU) 2023/839 rendelettel módosított 17. cikkének (2) bekezdése alapján a LULUCF-rendelet működéséről

1. Bevezetés

A földhasználat, földhasználat-változtatás és erdőgazdálkodás (LULUCF) ágazata kiterjed a talajokra, a növényekre és más biomasszára is, amelyek egyaránt lehetnek szén-dioxid-források (vagyis szén-dioxidot bocsátanak ki a légkörbe) és szén-dioxid-elnyelők (vagyis szén-dioxidot vonnak ki a légkörből). Az ágazat általi kibocsátás és elnyelés az (EU) 2018/841 rendelet[1] (a továbbiakban: LULUCF-rendelet) révén – amely 2018-ban lépett hatályba – beépül az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésébe.

Az európai zöld megállapodás[2] részeként az európai klímarendelet[3] az uniós gazdaság egészére kiterjedően az 1990-es szinthez képest 2030-ig legalább –55 %-os nettó kibocsátáscsökkentést, legkésőbb 2050-ig pedig teljes klímasemlegességet tűzött ki célul. Az „Irány az 55 %!” éghajlatpolitikai intézkedéscsomaggal[4] 2023-ban módosították a LULUCF-rendeletet[5] annak érdekében, hogy tükrözze ezen ambiciózusabb célkitűzést. Az intézkedéscsomag új célértékeket vezetett be az ágazatra vonatkozóan 2030-ra, és egyszerűsítette a jelentéstételi kötelezettségeket.

A földhasználati ágazat kulcsszerepet játszik az EU klímasemlegességi célkitűzésének elérésében. Éghajlati szempontból hosszú távú előnyöket biztosíthat mind az éghajlatváltozás mérséklése, mind az ahhoz való alkalmazkodás tekintetében, valamint hozzájárulhat a Párizsi Megállapodás hosszú távú éghajlat-politikai céljaihoz[6]. Emellett az ágazat számos más létfontosságú szolgáltatást is kínál a társadalom számára. Ide tartoznak az alábbiak: olyan fenntartható biomassza előállítása, amely helyettesítheti a fosszilis vagy karbonintenzív termékeket, anyagokat és energiát, hozzájárulva a körforgásos és klímasemleges bioökonómiára való átálláshoz is; élelmiszer-termelés; biológiai sokféleség; valamint az éghajlatváltozás hatásaival szembeni ellenálló képesség növelése szempontjából kulcsfontosságú ökoszisztéma-szolgáltatások.

A LULUCF-rendelet 17. cikkének (2) bekezdése értelmében a Bizottság feladata, hogy a 2023 decemberében az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye Feleinek 28. Konferenciáján (a továbbiakban: COP28) megkötött Párizsi Megállapodás szerinti első globális értékelést követő 6 hónapon belül értékelje a rendelet működését.

---

[1] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/841 rendelete (2018. május 30.) a földhasználathoz, a földhasználat-változtatáshoz és az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó üvegházhatásúgáz-kibocsátásnak és -elnyelésnek a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai keretbe történő beillesztéséről, valamint az 525/2013/EU rendelet és az 529/2013/EU határozat módosításáról (HL L 156., 2018.6.19., 1. o.).

[2] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu

[3] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendelete (2021. június 30.) a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról (európai klímarendelet), HL L 243., 2021.7.9., 1. o.

[4] A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – „Irány az 55 %!”: Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének megvalósítása a klímasemlegesség elérése érdekében, COM(2021) 550 final.

[5] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/839 rendelete (2023. április 19.) az (EU) 2018/841 rendeletnek a hatály, a jelentéstételi és a megfelelési szabályok egyszerűsítése, és a 2030-ra vonatkozó tagállami célértékek meghatározása, valamint az (EU) 2018/1999 rendeletnek a nyomon követés, a jelentéstétel, az előrehaladásra vonatkozó nyomon követés és a felülvizsgálat javítása tekintetében történő módosításáról, HL L 107., 2023.4.21., 1. o.

[6] https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_english_.pdf

2. A LULUCF-rendelet működésének értékelése

A felülvizsgált LULUCF-rendelet fő célja, hogy 2030-ig a 2016–2018-as időszak éves átlagához képest további –42 millió tonna szén-dioxid-egyenértékkel növelje az EU-ban a LULUCF-ból származó nettó elnyelést. Ez uniós szinten várhatóan –310 Mt szén-dioxid-egyenértéknek megfelelő teljes nettó elnyelést eredményez. A 2021–2025-ös időszakban a tagállamoknak egyedi elszámolási szabályokat kell alkalmazniuk a különböző területelszámolási kategóriákra, és meg kell felelniük a negatív egyenleg tilalmának, ami azt jelenti, hogy az elszámolt kibocsátások nem haladhatják meg az elszámolt elnyeléseket, a 7–9. cikkel összhangban. A 2026–2030-as időszak tekintetében a további –42 Mt szén-dioxid-egyenértékre vonatkozó cél valamennyi LULUCF jelentési kategóriára kiterjed, és a tagállamok között egyéni célértékek formájában oszlik meg, a gazdálkodás alatt álló teljes földterületen belüli részesedésük alapján. A 2030-ra vonatkozó nemzeti célok megkövetelik, hogy minden tagállam fokozza éghajlatpolitikai törekvéseit a földhasználati szakpolitikákban.

A 2026–2030-as időszakra meghatározott célok összehangolják a rendelet jelentéstételi követelményeit az UNFCCC-hez benyújtott üvegházhatásúgáz-jegyzékekben előírt jelentéstételi szabályokkal. Ez mind nemzeti, mind uniós szinten jobb adatokat fog biztosítani a politikai döntéshozók számára ahhoz, hogy időben megtervezhessék, előkészíthessék és végrehajthassák az ágazatra vonatkozó további szakpolitikákat és intézkedéseket.

A LULUCF-rendelet 17. cikkének (2) bekezdésével összhangban ez a jelentés a következőket tartalmazza:

- a rugalmassági mechanizmusok hatásainak értékelése,
- annak értékelése, hogy a LULUCF-rendelet mennyiben járul hozzá a klímasemlegességi célkitűzéshez és a Párizsi Megállapodás céljaihoz,
- a társadalmi és munkaügyi hatások értékelése, beleértve a nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásokat is,
- a Párizsi Megállapodás 6. cikkének (2) és (4) bekezdésére irányadó szabályok terén nemzetközi szinten elért eredmények értékelése,
- a földhasználati ágazatból és a mezőgazdaságból származó üvegházhatásúgáz-kibocsátásra és -elnyelésre vonatkozó jelenlegi tendenciák és jövőbeli előrejelzések értékelése, valamint azok a szabályozási lehetőségek értékelése, amelyek biztosítják, hogy az említett tendenciák és előrejelzések összhangban legyenek az üvegházhatásúgáz-kibocsátás hosszú távú, valamennyi gazdasági ágazatra kiterjedő csökkentésére vonatkozó célkitűzéssel, az Unió klímasemlegességi célkitűzésével összhangban.

2.1.A rugalmassági mechanizmusok hatása

Annak érdekében, hogy a tagállamok könnyebben tudják teljesíteni a célokat, bizonyos feltételek mellett igénybe vehetik a rugalmassági mechanizmusokat. E rugalmassági mechanizmusok igénybevételének előfeltétele a negatív egyenleg tilalmára vonatkozó (a 2021–2025-ös időszakra szóló) átfogó uniós cél vagy (a 2026–2030-as időszakra vonatkozó) átfogó uniós cél együttes elérése.

Mindkét megfelelési időszak tekintetében alkalmazandó az általános rugalmassági mechanizmus, amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy úgy döntsenek, hogy a LULUCF-rendelet szerinti hiányukat a közös kötelezettségvállalási rendelet[7] szerinti éves kibocsátási jogosultságaiknak megfelelő összeg levonásával kompenzálják, feltéve, hogy a tagállam teljesítette a közös kötelezettségvállalási rendelet szerinti célkitűzését. Ugyanez érvényes az ellenkező esetben is: ha egy tagállam nem teljesíti a közös kötelezettségvállalási rendelet szerinti célkitűzését, a LULUCF-rendelet szerinti többlet – korlátozás mellett – átcsoportosítható a közös kötelezettségvállalási rendeletbe.

Emellett a 2021–2025-ös időszakban a tagállamok igénybe vehetik a rugalmassági mechanizmust a gazdálkodás alatt álló erdőterületeken természetes bolygatás miatt bekövetkezett kibocsátásokra vonatkozóan. A 2026–2030-as időszakban a tagállamoknak egy új földhasználati rugalmassági mechanizmus áll majd rendelkezésére a természetes bolygatásból, az éghajlatváltozás hosszú távú hatásaiból vagy a szerves talajok rendkívül magas arányából eredő nettó kibocsátástöbblet kezelésére.

A rugalmassági mechanizmusok első alkalommal csak a tagállami kötelezettségvállalásoknak való megfelelés ellenőrzése során, 2027-ben kerülnek alkalmazásra, az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó jegyzék 2021–2025-ös időszakra vonatkozó adatai alapján.

2.2.A LULUCF hozzájárulása a klímasemlegességi célkitűzéshez

Bár a LULUCF-ágazat jelenleg szénelnyelő, folytatódik az az elmúlt évtizedben tapasztalt aggasztó tendencia, hogy a LULUCF ágazat szénelnyelése csökken. 2021-ben az EU szénelnyelője −230 Mt szén-dioxid-egyenérték nettó elnyelést ért el. Uniós szinten a szántóföldek, a gyepterületek, a vizes élőhelyek és a települések jelentik az ágazat fő kibocsátási forrásait, és a gazdálkodás alatt álló szerves talajok különösen magas kibocsátást okoznak a szántóterületeken. Az erdők kulcsszerepet játszanak, mivel ők adják a teljes LULUCF-nyelő túlnyomó részét. Az uniós nyelő csökkenése nagyrészt az erdők nettó nyelőjének csökkenésére vezethető vissza, ami pedig elsősorban a kitermelés növekedésének és ezzel egyidejűleg az erdők növekedése stabilizálódásának vagy kismértékű csökkenésének eredménye[8]. E tendencia mögött gazdasági okok, az erdők elöregedése és a természetes bolygatást követő egészségügyi fakitermelés húzódik meg. A természetes bolygatás – például a széltörések, a rovarinváziók, az erdőtüzek és az aszályok – növekvő gyakorisága és súlyossága, valamint az erdőtelepítésre irányuló erőfeszítések csökkenése egyre fontosabb kérdés az európai erdők számára.

A jó minőségű adatokhoz való hozzáférés elengedhetetlen az előrehaladás nyomon követéséhez, a szakpolitikák értékeléséhez és a jövőbeli intézkedések megtervezéséhez. Ezért

[7] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/842 rendelete (2018. május 30.) a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a tagállamok által 2021-től 2030-ig kötelezően teljesítendő, az éghajlat-politikai fellépéshez hozzájáruló éves üvegházhatásúgázkibocsátás-csökkentések meghatározásáról, valamint az 525/2013/EU rendelet módosításáról, HL L 156., 2018.6.19., 26. o.
[8] https://doi.org/10.1186/s13021-023-00234-0

a felülvizsgált LULUCF-rendelet értelmében a tagállamoknak fokozatosan javítaniuk kell a jelentéstétel pontosságát, összhangban az IPCC-útmutató fejlettebb módszereivel[9]. Az ágazatban a jobb nyomon követést, jelentéstételt és ellenőrzést a technológiai fejlődés és a szakpolitika egyaránt lehetővé teszi. Folyamatosan új nyomonkövetési megoldásokat fejlesztenek ki, amelyek széles körben hozzáférhetővé válnak, különösen a légi vagy a világűrbe telepített távérzékelési technológiák. E fejlődésnek köszönhetően a politikai döntéshozóknak kiváló lehetőségük van arra, hogy hatékony és eredményes intézkedéseket dolgozzanak ki a hatékonyabb és reziliens szárazföldi szén-dioxid-eltávolítás előmozdítására. Annak érdekében, hogy támogassa a tagállamokat ebben a fontos folyamatban, a Bizottság az Európai Környezetvédelmi Ügynökséggel (EEA) együtt közzétette az aktualizált „LULUCF-kézikönyvet”[10]. Ennek célja, hogy segítse a különböző érdekelt feleket a LULUCF-rendelet értelmezésében, és megkönnyítse annak gyakorlati végrehajtását. Célja továbbá az azzal kapcsolatos tapasztalatok és bevált gyakorlatok terjesztése, hogy a földhasználati ágazatban az üvegházhatást okozó gázok nyomon követésének javítása hogyan támogathatja a szakpolitikákat. Ezért a Bizottság rendszeresen technikai munkaértekezletet is szervez az UNFCCC-nek szóló jelentések témájában[11].

A fenntartható forrásból származó biomassza fontos szerepet fog játszani a klímasemleges és fenntartható körforgásos uniós biogazdaság előmozdításában. Az EEA által a közelmúltban közzétett, a biomasszáról szóló európai jelentés megállapítja, hogy az EU-ban élénk verseny folyik a biomasszáért, mivel annak számos végfelhasználása lehetséges, például az élelmiszerek, a nyersanyagok, az energia, az éghajlatváltozás mérséklése és az ahhoz való alkalmazkodás, a biológiai sokféleség és más ökoszisztéma-szolgáltatások terén[12]. A különböző végfelhasználásokat megfelelő szakpolitikák és ösztönzők révén gondosan egyensúlyba kell hozni.

2.3.Nemzetközi szintű előrelépés

A Párizsi Megállapodás 2. cikke hosszú távú célként azt tűzte ki, hogy a globális átlaghőmérséklet emelkedését jóval az iparosodás előtti átlaghőmérsékletnél 2 °C-kal magasabb hőmérsékletszint alatt kell tartani, és törekedni kell arra, hogy a hőmérsékletemelkedés az iparosodás előtti átlaghőmérséklet feletti 1,5 °C mértékre korlátozódjon. Célul tűzi ki továbbá az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásaihoz való alkalmazkodás képességének növelését és az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség fejlesztését.

[9] Az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó továbbfejlesztett jegyzékeknek pontosabb, részletesebb, időszerűbb és földrajzilag explicit információkon kell alapulniuk az irányítási rendelet V. mellékletének 3. részében meghatározottak szerint, például digitális adatbázisok, földrajzi információs rendszerek (GIS) és távérzékelés révén, beleértve a Kopernikusz-Sentinel műholdakat és szolgáltatásokat, vagy más nyilvánosan vagy kereskedelmileg elérhető szolgáltatásokat.

[10] https://climate-energy.eea.europa.eu/topics/climate-change-mitigation/land-and-forests/reports

[11] https://forest.jrc.ec.europa.eu/en/activities/lulucf/workshops/

[12] The European biomass puzzle, 8/2023. sz. EEA-jelentés.

Az EU 2023 októberében aktualizált nemzetileg meghatározott hozzájárulást[13] nyújtott be, előkészítendő a COP28-on ugyanazon év decemberében tartott első globális értékelés[14] lezárását. Az aktualizált nemzetileg meghatározott hozzájárulás további információkkal szolgál azokról a szakpolitikákról és intézkedésekről, amelyek révén az EU 2030-ig legalább 55 %-kal csökkenti nettó ÜHG-kibocsátását.

A Párizsi Megállapodás 6. cikkével kapcsolatban a COP28-on korlátozott előrelépés történt a 6. cikk kétoldalú kereskedelemről szóló (2) bekezdésének végrehajtására vonatkozó strukturált megközelítés elfogadása terén. Ami a 6. cikk (4) bekezdését illeti, a Felek nem fogadták el a felügyeleti testület módszertani iránymutatásra és az elnyelésekkel járó tevékenységekre vonatkozó ajánlását[15].

2.4.Társadalmi és munkaügyi hatások és lehetőségek

A vidéki területek természeti erőforrásai kulcsfontosságú eszközök a fenntartható és virágzó jövő építésében, amint azt a Bizottságnak az EU vidéki területeire vonatkozó hosszú távú jövőképe is hangsúlyozza[16]. Unió-szerte a vidéki területeken 13 százalékpontos különbség van a férfiak és a nők foglalkoztatása között (szemben a városokban mért 10 százalékponttal), és ez egyes tagállamokban több mint 20 százalékpontra emelkedik. A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó uniós cselekvési terv kifejezetten foglalkozik a nemek között a vidéki területeken tapasztalható egyenlőtlenségekkel.

A megfelelően kezelt vidéki környezet hozzájárul a tisztességes munka és megélhetés, az ökológiai rendszerek és a biológiai sokféleség megőrzéséhez, valamint az éghajlatváltozással és a kockázatokkal szembeni reziliencia fokozásához. Alapvető fontosságú a zöldebb társadalomra és gazdaságra való áttérést elősegítő mezőgazdasági termelők, erdőgazdálkodók és vidéki vállalkozók támogatása.

3. Tendenciák a LULUCF-ágazatban és a mezőgazdasági ágazatban

Az irányítási rendelet[17] képezi az EU éghajlat-politikai célértékeinek és célkitűzéseinek elérését szolgáló átfogó irányítási rendszer alapját. 2019-ben a tagállamok benyújtották első nemzeti

[13] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14286-2023-INIT/hu/pdf
[14] A Párizsi Megállapodás 14. cikke alapján létrehozott globális értékelés egy olyan folyamat, amelynek keretében a Felek ötévente értékelik a megállapodás célkitűzéseinek elérése felé tett kollektív előrehaladást, megállapítják a hiányosságokat és meghatározzák a 2030-ig tartó és az azt követő időszakra vonatkozó megoldási lehetőségeket.
[15] https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/article-64-mechanism
[16] A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára – Az erősebb, összekapcsolt, reziliens és virágzó vidéki területek 2040-ig történő megvalósítása felé, COM (2021) 345 final.
[17] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1999 rendelete (2018. december 11.) az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról, valamint a 663/2009/EK és a 715/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a 94/22/EK, a 98/70/EK, a 2009/31/EK a 2009/73/EK, a 2010/31/EU, a 2012/27/EU és a 2013/30/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2009/119/EK és az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv módosításáról, továbbá az 525/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 328., 2018.12.21., 1. o.

energia- és klímaterveiket (NEKT), amelyek a fő stratégiai szakpolitikai tervezési eszközök a klímasemlegesség és a reziliencia 2050-ig történő eléréséhez vezető út kialakításában. 2023-ban a tagállamok felülvizsgálták és aktualizálták nemzeti energia- és klímaterveiket, hogy azok tükrözzék az európai klímarendelet és az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag keretében 2030-ra kitűzött fokozott éghajlatvédelmi törekvéseket, többek között a LULUCF-ágazat és a mezőgazdasági ágazat tekintetében. Az ÜHG-jegyzékre vonatkozó jelentéstétel részeként a tagállamok előrejelzéseket készítenek a kibocsátásokra és elnyelésekre vonatkozó meglévő és további intézkedéseik hatásairól.

A Bizottság azonban értékelésében megállapította, hogy az aktualizált nemzeti energia- és klímatervek tervezetei közül a legtöbbnek nem elég magas az ambíciószintje és nem határoz meg elegendő éghajlat-politikai intézkedést a földterületekkel kapcsolatban[18]. Nagyon kevés tagállam vázolta fel konkrétan, hogy milyen úton kívánja elérni a nemzeti nettó elnyelési célértékeket, vagy tesz elegendő intézkedéseket annak érdekében, hogy segítse a mezőgazdasági termelőket, az erdőgazdálkodókat és más érdekelt feleket abban, hogy e célokkal összhangban fenntartható üzleti modelleket építsenek ki.

3.1.Tendenciák és előrejelzések a LULUCF-ágazatban

A LULUCF-ágazat 2021–2025 közötti időszakban alkalmazandó jelenlegi elszámolási szabályai alapján az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó jegyzék 2023. évi benyújtása alapján a 2021. évre vonatkozó ideiglenesen elszámolt egyenleg kismértékű – egész pontosan –14 Mt szén-dioxid-egyenértéknek megfelelő – pozitivitást mutatott (azaz az elszámolt elnyelések kismértékben meghaladták az elszámolt kibocsátást)[19]. Így az Unió a 2021–2025-ös időszak első évében együttesen teljesíti a negatív egyenleg tilalmára vonatkozó szabályt[20].

Az EU jelenleg nem halad jó úton a 2030-ra kitűzött nettó elnyelési cél elérése felé. A meglévő intézkedésekkel a nettó összelnyelés 2030-ra várhatóan eléri a –239 Mt szén-dioxid-egyenértéket, további intézkedésekkel pedig a –260 Mt szén-dioxid-egyenértéket, ami körülbelül 50–70 Mt szén-dioxid-egyenértékkel elmarad a 2030-ra vonatkozó uniós célértéktől.

2025-től az uniós erdőterületek nettó elnyelése az előrejelzések szerint egyenletesen csökkenve a meglévő intézkedések mellett 2030-ra –310 Mt szén-dioxid-egyenértéket, további intézkedésekkel pedig –320 Mt szén-dioxid-egyenértéket fog elérni. A szántóterületek nettó kibocsátása, amely jelenleg az uniós LULUCF-kibocsátás mintegy 38 %-át teszi ki, az előrejelzések szerint 2025-ig enyhén nő vagy stagnál, majd 2030-ra a meglévő intézkedésekkel fokozatos csökkenés mellett 32 Mt szén-dioxid-egyenértéket, további intézkedésekkel pedig 27 Mt szén-dioxid-egyenértéket fog elérni. A gyepterületek nettó kibocsátása, amely jelenleg az uniós LULUCF-kibocsátás mintegy 12 %-át teszi ki, az előrejelzések szerint 2030-ig köztes

[18] A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A nemzeti energia- és klímatervek aktualizált tervezetének uniós szintű értékelése Fontos lépés az európai zöld megállapodás és a RePowerEU keretében 2030-ra kitűzött ambiciózusabb energia- és éghajlat-politikai célok felé, COM(2023) 796 final.
[19] Az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó jegyzékek továbbfejlesztése miatt még mindig folyamatban vannak olyan újraszámítások, amelyek hatással lehetnek erre az eredményre.
[20] Az éghajlat-politikai fellépésről szóló eredményjelentés. Európai Bizottság, 2023.

ingadozással stagnál, és 2030-ra a meglévő intézkedések mellett 12 Mt szén-dioxid-egyenértéket, további intézkedésekkel pedig 10 Mt szén-dioxid-egyenértéket ér el. A vizes élőhelyek nettó kibocsátása az előrejelzések szerint fokozatosan csökkenve 2030-ra a meglévő intézkedések mellett 13 Mt szén-dioxid-egyenértéket, további intézkedésekkel pedig 12 Mt szén-dioxid-egyenértéket ér el. A faipari termékek nettó elnyelése az előrejelzések szerint folyamatosan nőni fog, és –35 Mt szén-dioxid-egyenértéket megközelítő szintet fog elérni a meglévő vagy további intézkedésekkel[21].

Valószínű, hogy az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése következtében a természetes bolygatások gyakoribbá és intenzívebbé válnak majd. Az EU éghajlat-politikai célkitűzéseinek elérése érdekében alapvető fontosságú lesz e negatív tendencia gyors visszafordítása, ugyanakkor növelni kell az uniós földhasználati ágazat rezilienciáját a hosszú távú stabil nyelők biztosítása érdekében.

3.2.Tendenciák és előrejelzések a mezőgazdasági ágazatban

Jelenleg a mezőgazdaságból származó, szén-dioxidtól eltérő kibocsátások az EU teljes ÜHG-kibocsátásának mintegy 11 %-át teszi ki, amelynek hozzávetőlegesen kétharmada az állatállománytól származik. 2005 óta az ágazat kibocsátása stagnál, a jegyzék adatai 2005 és 2021 között éves szinten lassú, 0,7 Mt szén-dioxid-egyenértéknek megfelelő csökkenést mutatnak. Az EEA[22] becslése szerint a mostantól 2040-ig várható kibocsátáscsökkentés hozzájárulása a hosszú távú klímasemlegességi célkitűzés eléréséhez jelentéktelen lesz. Más ágazatok kibocsátásának csökkenése és a mezőgazdasági kibocsátások teljes felszámolásának nehézségei miatt 2040-re várhatóan a mezőgazdaság lesz a legnagyobb ÜHG-kibocsátással rendelkező ágazat, amely az EU teljes kibocsátásának mintegy felét fogja kitenni[23].

A tagállamok legutóbbi előrejelzései azt mutatják, hogy a meglévő intézkedések keretében a kibocsátáscsökkentés üteme 2030-ig nem fog jelentősen változni (2021-hez képest 1 %-os, éves átlagban 0,6 Mt szén-dioxid-egyenérték csökkenés). További intézkedések esetén a mezőgazdaságból származó összesített előre jelzett kibocsátások 2030-ig mintegy 5 %-os csökkennek (2,2 Mt szén-dioxid-egyenértéknek megfelelő éves átlagos csökkenés). További erőfeszítésekre van szükség a mezőgazdasági ágazatban a megfelelő mérséklési intézkedések meghatározása és végrehajtása érdekében.

3.3.Az elmúlt időszak szakpolitikai fejleményei

Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag mellett az európai zöld megállapodás több más kezdeményezése is arra irányul, hogy növelje a LULUCF-ágazat rezilienciáját, miközben védi

[21] A tagállamok által az előrejelzésekről szolgáltatott adatok alapján, 2023. évi benyújtás (EEA).
[22] EEA, 17/2022. sz. tájékoztató.
[23] A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A jövőnk biztosítása – Európa 2040-re kitűzött éghajlat-politikai célja, valamint útja a 2050-ig megvalósítandó klímasemlegesség, továbbá a fenntartható, igazságos és virágzó társadalom felé, COM(2024) 63.

és előmozdítja az ökoszisztéma-szolgáltatásokat és az erőforrás-hatékony körforgásos gazdaságra való átállást.

A magas színvonalú szén-dioxid-eltávolítás szintjének növelése érdekében a Bizottság javaslatot tett a szén-dioxid-eltávolítás tanúsítására vonatkozó uniós szabályozási keretre[24], amelyet a társjogalkotók a közelmúltban fogadtak el. A keret három különböző típusú tevékenységet foglal magában: karbongazdálkodás, szén-dioxid-tároló termékek és tartós eltávolítások. Emellett az önkéntes szén-dioxid-piacokhoz kapcsolódó magánkezdeményezések kiegészíthetik és még inkább előmozdíthatják a szén-dioxid-eltávolítás széles körű bevezetését. A keret nemcsak új üzleti lehetőségeket fog biztosítani a gazdálkodók számára, hanem a szén-dioxid-tároló termékek, például a faalapú építkezés tanúsításával támogatni fogja a fenntartható körforgásos biogazdaság növekedését. Ez végső soron segítheti a tagállamokat a LULUCF-célkitűzéseik elérésében. Az ipari szén-dioxid-leválasztás és a szén bioalapú termékekben való felhasználásának fokozása vagy tartós tárolása érdekében a Bizottság nemrégiben elfogadta az ipari szén-dioxid-gazdálkodásról szóló közleményt[25].

Az egészséges ökoszisztémák hozzájárulnak a szénmegkötéshez és az éghajlatváltozás hatásaival szembeni rezilienciához, és javítják a lakosság jóllétét. Az olyan tevékenységek, mint a tőzeglápok elárasztással való helyreállítása, jelentős pozitív hatást gyakorolhatnak a biológiai sokféleségre. A természet-helyreállítási jogszabály[26], amely azuniós biodiverzitási stratégia[27]egyik kulcseleme, kötelező célértékeket szorgalmaz a leromlott állapotú ökoszisztémák helyreállítása terén, különös figyelemmel a legjobb szénmegkötő és -tároló potenciállal rendelkezőkre, valamint a természeti katasztrófák megelőzésére és hatásainak enyhítésére leginkább alkalmasakra. Az erdőirtásról szóló rendelet[28] pedig azt célozza, hogy az „erdőirtásmentes” termékek használatának előmozdítása révén csökkentse az EU által a globális erdőirtásra gyakorolt hatást.

Állami vagy magánszektorbeli források révén számos finanszírozási mechanizmus áll rendelkezésre a szén-dioxid-eltávolítás fokozására. Az EU a közös agrárpolitika (KAP) keretében nyújt finanszírozást – a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy aktualizált KAP-stratégiai terveikbe karbongazdálkodási intézkedéseket építsenek be. A tagállamok támogathatják azoknak az állami támogatási szabályok szerinti felülvizsgált és fenntartható gazdálkodási gyakorlatoknak az elterjedését is, amelyek lehetővé teszik az erdei ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtását, például az éghajlat-szabályozást és a biológiai sokféleség helyreállítását.

[24] Javaslat – AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE a szén-dioxid-eltávolítás uniós tanúsítási keretrendszerének létrehozásáról, COM(2022) 672 final.
[25] A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az ambiciózus uniós ipari szén-dioxid-gazdálkodás felé vezető lépések, COM(2024) 62 final.
[26] Javaslat – AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE a természet helyreállításáról, COM(2022) 304 final.
[27] A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia – Hozzuk vissza a természetet az életünkbe! COM(2020) 380 final.
[28] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1115 rendelete (2023. május 31.) az erdőirtáshoz és az erdőpusztuláshoz kapcsolódó egyes áruk és termékek uniós piacon történő forgalmazásáról és Unióból történő kiviteléről, valamint a 995/2010/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 150., 2023.6.9., 206. o.

A szén-dioxid-eltávolítás növeléséhez egyéb uniós források is rendelkezésre állnak, mint például a LIFE és a Horizont Európa programok, valamint a kohéziós politikai alapok. Mivel az egészséges talaj az éghajlatváltozás mérséklésének, az ahhoz való alkalmazkodásnak és a mezőgazdasági tevékenységeknek az egyik kulcsfontosságú aspektusa, a Horizont Európa program keretében elindították az „Európai talajmegállapodás” elnevezésű küldetést[29]. A küldetés célja, hogy vezető szerepet töltsön be az egészséges talajra történő, 2030-ig megvalósítandó átállásban 100 élő laboratórium létrehozása révén, előmozdítva az ágazatok közötti együttműködést az összes földhasználat kezelése érdekében.

A LULUCF-ágazat fejleményeinek nyomon követése terén az erdészeti monitoringkeretre irányuló javaslat[30] uniós szintű monitoringkeretet határoz meg az erdőkre vonatkozóan, amely biztosítani fogja az időszerű, jó minőségű adatok szabványosított formátumban való rendelkezésre állását. Ez lehetővé fogja tenni a tagállamok számára, hogy időben tudjanak hatékony és költséghatékony intézkedéseket alkalmazni, ezáltal előmozdítva az erősebb és reziliensebb szénelnyelőket, és egyúttal támogatva a fenntartható körforgásos biogazdaságot. A keret a 2030-ig tartó időszakra szóló új uniós erdőstratégia[31]egyik kulcsfontosságú eredménye, amely elismeri az erdők multifunkcionális szerepét. Hasonlóképpen, a talajmegfigyelésről és a rezilienciáról szóló irányelvjavaslat[32] támogatni fogja a LULUCF-célkitűzések elérését. Az egészséges talajok több szén-dioxidot kötnek meg, míg a jobb föld- és talajmegfigyelés hozzá fog járulni a legnagyobb éghajlati előnyökkel járó intézkedések célzottabbá tételéhez.

2023-ban a Bizottság az egészséges talajok uniós finanszírozási lehetőségeiről szóló iránymutatást fogadott el[33]. A természetközelibb erdőgazdálkodásról szóló iránymutatás[34], valamint az erdei ökoszisztéma-szolgáltatásokra vonatkozó állami és magántámogatási rendszerek kidolgozásáról szóló iránymutatás[35] célja az erdők multifunkcionalitásának megerősítése volt. A karbongazdálkodás elterjedésének a biológiai sokféleséget elősegítő gyakorlatok révén történő további megkönnyítése érdekében a Bizottság 2023-ban iránymutatásokat tett közzé a biológiai sokféleségnek kedvező erdőtelepítésre, újraerdősítésre

[29] A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az uniós küldetések első két éve: az előrehaladás és a további teendők értékelése, COM(2023) 457 final.
[30] Javaslat – AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE a reziliens európai erdők monitoringkeretéről, COM(2023) 728 final.
[31] A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó új uniós erdőstratégia, COM(2021) 572 final.
[32]Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a talajmegfigyelésről és a rezilienciáról (a talajmegfigyelésről szóló jogszabály), COM(2023) 416 final.
[33]Bizottsági szolgálati munkadokumentum: „Guidance on EU funding opportunities for healthy soils” (Iránymutatás az egészséges talajok elérését célzó uniós finanszírozási lehetőségekről), amely a következő dokumentumot kíséri: Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a talajmegfigyelésről és a rezilienciáról (a talajmegfigyelésről szóló jogszabály), SWD(2023) 423 final.
[34] https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/2d1a6e8f-8cda-11ee-8aa6-01aa75ed71a1
[35] Bizottsági szolgálati munkadokumentum – „Guidance on the Development of Public and Private Payment Schemes for Forest Ecosystem Services” (Iránymutatás az erdei ökoszisztéma-szolgáltatásokra vonatkozó köz- és magánfinanszírozási rendszerek kidolgozásáról), SWD(2023) 285 final.

és faültetésre[36] vonatkozóan, valamint az elsődleges és őshonos erdők meghatározására, feltérképezésére és szigorú védelmére[37] vonatkozóan is, amelyek az EU leggazdagabb, jelentős szénkészleteket tároló ökoszisztémái közé tartoznak. 2023 novemberében hatályba lépett a felülvizsgált megújulóenergia-irányelv[38], amely emlékeztet arra, hogy az erdei biomasszából előállított üzemanyagok előállítása során meg kell felelni a LULUCF-kritériumoknak.

3.4. Szabályozási lehetőségek a földterületekre, az élelmiszerekre, az energiára és a bioökonómiára vonatkozóan a klímasemlegesség elérése érdekében

Az Európa 2040-re kitűzött éghajlat-politikai céljáról és a klímasemlegesség felé vezető útjáról szóló, nemrégiben közzétett közlemény az 1990-es szinthez képest 90 %-os nettó ÜHG-kibocsátáscsökkentést irányoz elő 2040-re ajánlott célként. A hatásvizsgálat[39] szerint e cél elérése érdekében a szén-dioxid-eltávolításnak (a légkörből történő szárazföldi és ipari szén-dioxid-eltávolítás révén) el kell érnie a 400 Mt szén-dioxid-egyenértéket. Ez az ajánlott célérték megfelel az éghajlatváltozással foglalkozó európai tudományos tanácsadó testület (a továbbiakban: tanácsadó testület)[40] szakvéleményének, és összhangban van az európai klímarendelet azon rendelkezéseivel, melyek szerint a Párizsi Megállapodás szerinti uniós kötelezettségvállalásokkal összhangban ÜHG-költségvetést kell előterjeszteni.

A többi ágazathoz hasonlóan a LULUCF-ágazat is fontos szerepet játszik az EU 2040-re vonatkozó éghajlatvédelmi törekvésének elérésében, miközben hozzájárul az EU élelmiszer-önrendelkezéséhez és a fenntartható körforgásos biogazdasághoz. A megfelelő szakpolitikák és intézkedések révén lehetővé kell tenni a mezőgazdasági ágazat szén-dioxidtól eltérő kibocsátásainak csökkentését[41], ugyanakkor növelni kell a szárazföldi szén-dioxid-elnyelést azáltal, hogy növelik a talajok és az erdők szén-dioxid-tárolási kapacitását. Ez a mindenki számára előnyös kombináció azt eredményezheti, hogy a kombinált mezőgazdasági, földhasználati és erdészeti ágazatok klímasemlegessé válnak.

A területgazdálkodás szorosan kapcsolódik az élelmiszer-termeléshez és -feldolgozáshoz. A tanácsadó testület közelmúltbeli jelentésében[42] megjegyzi, hogy az egész rendszerre kiterjedő megközelítéssel egyrészt azonosítani lehetne az ágazatközi mérséklések terén kínálkozó

[36] Bizottsági szolgálati munkadokumentum – „Guidelines on Biodiversity-Friendly Afforestation, Reforestation and Tree Planting" (Iránymutatások a biológiai sokféleséget támogató erdőtelepítésre, újraerdősítésre és faültetésre vonatkozóan), SWD(2023) 61 final.
[37] Bizottsági szolgálati munkadokumentum – „Commission Guidelines for Defining, Mapping, Monitoring and Strictly Protecting EU Primary and Old-Growth Forests" (A Bizottság iránymutatása az elsődleges és őshonos erdők meghatározására, feltérképezésére, nyomon követésére és szigorú védelmére), SWD(2023) 62 final.
[38] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/2001 irányelve (2018. december 11.) a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról, HL L 328., 2018.12.21., 82. o.
[39] Az elemzés olyan forgatókönyveken alapul, amelyek 2023 márciusáig tükrözik a szakpolitikákat és intézkedéseket. A tagállamok 2024-ben nyújtják be végleges nemzeti energia- és klímaterveiket, amelyek további intézkedéseket is tartalmazhatnak.
[40] ESABCC (2023). DOI: 10.2800/609405.
[41] Bizottsági szolgálati munkadokumentum – Hatásvizsgálati jelentés, amely a következő dokumentumot kíséri: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A jövőnk biztosítása – Európa 2040-re kitűzött éghajlat-politikai célja, valamint útja a 2050-ig megvalósítandó klímasemlegesség, továbbá a fenntartható, igazságos és virágzó társadalom felé, SWD(2024) 63.
[42] ESABCC (2024). DOI: 10.2800/216446.

lehetőségeket, beleértve a termelők, a fogyasztók és az élelmiszer-ellátási lánc köztes szereplői számára elérhető alternatívákat, másrészt biztosítani lehetne, hogy a különböző környezeti, gazdasági és társadalmi szempontok kiegyensúlyozása érdekében koherens megközelítés kerüljön alkalmazásra. A jelentés azt is megjegyzi, hogy a piaci alapú mechanizmusok bevezetése a mezőgazdasági és a földhasználati ágazatban hatékonyan ösztönözheti az élelmiszer-értéklánc szereplőit az alacsonyabb kibocsátású folyamatok felé való elmozdulásra. Lehetőséget ad továbbá a kibocsátáscsökkentésre ott, ahol az a legköltséghatékonyabb, és nagyban elősegítheti a szén-dioxid-eltávolítás fellendítését a LULUCF-ágazatban. A tanácsadó testület azt is megállapítja, hogy a KAP és az uniós éghajlat-politikai törekvések jobb összehangolása szintén fontos szerepet játszhatna.

Az élelmiszer-ágazat integrált szakpolitikai megközelítése lehetővé tenné a gazdálkodók számára, hogy kölcsönösen támogató gyakorlatokat alkalmazzanak az éghajlatváltozás mérséklésére és az ahhoz való alkalmazkodásra. A biológiai sokféleségnek kedvező területgazdálkodás növelni fogja a szén-dioxid-eltávolítást, fokozni fogja az uniós karbonelnyelő rezilienciáját és javítani fogja a talaj termőképességét.

A fenntartható forrásból származó, hosszú élettartamú szén-dioxid-tároló termékek, például az építőiparban használt fa növelhetik a szén-dioxid-eltávolítást, valamint hozzájárulhatnak más ágazatok dekarbonizációjához. Ezek használatával a fenntartható körforgásos biogazdaság új üzleti lehetőségeket biztosíthat a gazdálkodók számára, ahogy a biomassza felváltja a fosszilis szént az uniós gazdaságban. Emellett olyan új karbongazdálkodási megközelítések jelennek meg, amelyek növelhetik a szén-dioxid-eltávolítást, mint például a part menti tengeri ökoszisztémákban végzett fenntartható tevékenységekből eredő szénmegkötés (kék szén), ami az éghajlatváltozás mérsékléséhez is hozzájárulhat.

3.5.Következtetések és következő lépések

Bár a LULUCF-ágazat továbbra is szénelnyelő, folytatódik az az elmúlt évtizedben tapasztalt aggasztó tendencia, hogy a LULUCF-ágazat szénelnyelése csökken. Tekintettel a LULUCF-rendelet mintegy hat évvel ezelőtti hatálybalépése óta bekövetkezett számos szakpolitikai fejleményre, a Bizottság e jelentéssel párhuzamosan megkezdi a rendelet értékelését. Amint a szén-dioxid-eltávolítás uniós tanúsítási keretrendszere hatályba lép, az értékelés értékelni fogja, hogy a nettó pozitív szénmegkötési hatással rendelkező, fenntartható forrásból származó, hosszú élettartamú szén-dioxid-tároló termékek LULUCF-rendelet hatálya alá vonása milyen lehetséges előnyökkel és kompromisszumokkal járhat[43].

Az értékelés célja továbbá a rendeletnek a minőségi jogalkotás elvei (eredményesség, hatékonyság, relevancia, koherencia és uniós hozzáadott érték) fényében történő értékelése, valamint az egyszerűsítésben és az adminisztratív terhek csökkentésében rejlő lehetőségek feltárása. Ez lehetővé teszi az EU számára, hogy levonja a múlt tanulságait a jövőbeli döntéshozatal támogatása érdekében, és azonosítsa azokat a területeket, ahol javításra van szükség a 2030 utáni időszakra irányuló szakpolitikai tervezés során. Végső soron a cél annak biztosítása, hogy a földhasználati ágazatra vonatkozó szakpolitikai keret továbbra is

[43] Lásd a LULUCF-rendelet 17. cikkének (3) bekezdését.

megfeleljen a célnak, és hogy hatékony eszközül szolgáljon a fenntartható körforgásos biogazdaság klímasemlegességre vonatkozó kiemelt célkitűzésének elérésében.